

12. Пристинський ВМ, Ягупець ЗМ, Чижова ГГ. Проблема залучення школярів середньої вікової групи до занять фізичною культурою і спортом. [Інтернет]. 2013. Доступно на: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2009_64/5/Pristinskiq.pdf
13. Свірщук Н, Норцова Н. Вікові та гендерні особливості фізичної активності школярів. Молода спортивна наука України. Львів. 2007; 11 (1), с. 211 – 215.
14. Castelli DM, Barcelona JM, Bryant L. Contextualizing physical literacy in the school environment: the challenges. J Sport Health Sci.2015;4(2), p. 156–163.

References

1. Arefiev VH. (2014) Zdorovia pidlitkiv i rukhova aktyvnist. Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu. Pedahohichni nauky. Fizychnе vykhovannia ta sport. Chernihiv, 2014;118 (3), s. 2014. 6-10.
2. Bodnar I. (2014) Intehratyvne fizychnе vykhovannia shkolariv riznykh medychnykh hrup: monohrafiia. Lviv: LDUFK; 2014. 316 s.
3. Vaskan IH. (2017) Stan ta perspektyvy vdoskonalennia spetsialno orhanizovanoi rukhovoї aktyvnosti uchniv u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh. Molodyi vchenyi. 2017;3(1), s. 54 – 57.
4. Harkusha SV. (2013) Suchasni tendentsii u stani zdorovia ditei i molodi v umovakh navchannia. Pedahohika, psykhohohiia ta medyko-bioloohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu. 2013; s. 7–11.
5. Globalnaya strategiia pitaniia. fizicheskoy aktivnosti i zdorovia. VOOZ. 2004. [Internet]. Dostupno na: http://www.who.int/dietphysicalactivity/strategy/b11344/strategy_russian_wed.pdf
6. Hozak S, Yelizarova O, Parats A. (2016) Dynamika rukhovoї aktyvnosti miskykh uchniv serednoho shkilnogo viku. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. 2016; 3, s. 93-104.
7. Holovchenko OI. (2010) Prohrama spriannia rozvytku osobystosti pidlitkiv zasobamy fizychnoho vykhovannia. Nauk. Metod rekomendatsii. Sumy, 2010; s. 88.
8. Ivanchenko LP. (2007) Formuvannia motyvatsii u pidlitkiv do systematychnykh zaniat fizychnoiu kulturoiu i sportom. [Avtoreferat]. Luhansk. 2007. 20 s.
9. Kindzera AB, Bodnar IR. (2017) Kharakterystyka fizychnoi aktyvnosti shkolariv 5-9 klasiv. Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni M. P. Drahomanova. Kyiv;5(86), s. 144-147.
10. Kubenko IM. (2010) Kontsepsiia Novoi ukrainskoi shkoly. Dodatok do elektronnoho zhurnalu "Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu". 2010;(1), s.1-13.
11. Moskalenko N, Reshetylova N. (2018) Suchasni pidkhody shchodo pidvyshchennia rukhovoї aktyvnosti ditei shkilnogo viku. Visnyk Prydniprovia. 2018; s. 203-208.
12. Prystynskiy VM, Yahupets ZM, Chyzhova HH. (2013) Problema zaluchennia shkolariv serednoi vikovoї hrupy do zaniat fizychnoiu kulturoiu i sportom. [Internet]. 2013. Dostupno na: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2009_64/5/Pristinskiq.pdf
13. Svirshchuk N, Nortsova N. (2007) Vikovi ta henderni osoblyvosti fizychnoi aktyvnosti shkolariv. Moloda sportyvna nauka Ukrainy. Lviv. 2007; 11 (1), s. 211 – 215.
14. Castelli DM, Barcelona JM, Bryant L. (2015) Contextualizing physical literacy in the school environment: the challenges. J Sport Health Sci.2015;4(2), p. 156–163.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.11(157).10
УДК 796.062/796.077.575.7

Бондаренко С. В.
кандидат педагогічних наук, доцент,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка
Савченко В. В.
старший викладач Центральноукраїнський національний технічний університет
Скляніченко С. О.
тренер – викладач комплексної ДЮСШ № 2

РОЗВИТОК ІГРОВОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ОСНОВА ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИМ ДІЯМ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Хронічне відставання вітчизняного футболу спонукає до критичного аналізу всієї системи підготовки футболістів та пошуку нових підходів до навчально-тренувального процесу дітей з раннього віку.

Мета: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити інноваційний підхід до процесу навчання техніко-тактичним діям на основі спрямованого розвитку ігрового інтелекту.

Матеріал: в дослідженні брали участь юні футболісти 5- 6-ти років (n=26). Вивчались показники тілесно-кінестетичного та просторового інтелекту. Використовувалась батарея рухових та когнітивних тестів.

Результати: на основі теорії Г. Гарднера, досліджень М.О. Бернштейна, В.М. Платонова та ін. сформульоване поняття “ігровий інтелект футболіста” як синтез проявів тілесно-кінестетичного та просторового інтелекту гравця. За результатами річного експерименту показані переваги цілісного принципу процесу навчання техніко-тактичним діям на основі застосування розроблених моделюючих спеціально-підвідних ігор та ігрових завдань, що спрямовано розвивають ігровий інтелект юних футболістів. В кінці дослідження експериментальна група мала суттєву статистично значущу перевагу у більшості застосованої батареї тестів.

Висновки: результати проведеного дослідження дають можливість деталізовано опрацювати інноваційну методику навчання техніко - тактичним діям юних футболістів дошкільного віку.

Ключові слова: юні футболісти, техніко-тактичні дії, ігровий інтелект.

Bondarenko S., Savchenko V., Sklanichenko S. Development of playing intelligence as the basis of the process of teaching technical and tactical actions to young football players of preschool age.

Relevance: The backwardness of domestic football prompts a critical analysis of the entire system of training football players and the search for new, innovative approaches to the educational and training process.

Purpose: To theoretically and experimentally justify a new approach to the process of teaching technical and tactical actions of children 6-7 years old based on the development of game intelligence.

Material and methods: Young football players (n=26) took part in the experiment. We studied indicators that, in our opinion, are components of gaming intelligence (physical, aesthetic and spatial intelligence). A battery of motor and mental tests was used.

Results: based on the theory of H. Gardner, researches of M. Bernshtein, V. Platonov formulated a new concept - "game intelligence of a football player", which is considered as a synthesis of manifestations of bodily-kinesthetic and spatial types of player's intelligence. According to the results of the one-year experiment, the advantage of the holistic process of teaching technical and tactical actions based on the use of specially developed simulation games and game tasks was proven. Thus, at the end of the study, the experimental group had a statistically significant advantage in manifestations of bodily-kinesthetic intelligence, in particular, in the Lyakh test and the Pavlik-Mykota test. The advantage in terms of spatial intelligence was as follows: in the Kern- Irasik test, the Bartashnikov test, and the Venger test.

Conclusions: the results of the conducted experiment provide certain grounds for making changes in the methodology of teaching technical and tactical actions based on the accented application of developed simulation games and game tasks.

Keywords: young football players, technical and tactical actions, game intelligence.

Постановка проблеми. Хронічне відставання вітчизняного футболу спонукає фахівців до критичного аналізу не тільки всієї системи підготовки спортсменів, починаючи з відбору у ДЮСШ. Разом з цим відбувається поступова еволюція поглядів щодо сутності самої гри. Насамперед приходить розуміння того, що сучасний футбол європейського і світового рівня – це гра інтелектуальна, яка вимагає надшвидкого специфічного мислення в умовах жорстко обмеженого простору і гострого дефіциту часу для прийняття та успішної реалізації найбільш ефективних дій.

Таким чином змагальна діяльність високого рівня та підготовка до неї можуть розглядатись, насамперед як інтелектуальний двобій окремих гравців, команд, тренерських штабів [9, 11]. Зрозуміло, що це не знімає, а навпаки, підвищує вимоги до рівня технічної, тактичної, фізичної, психологічної та інших напрямків підготовленості спортсменів.

Засновники концепції інтелектуального футболу Р. Михелс, Й. Кройф, Х. Вайн, В. Лобановський небезпідставно вважали її найбільш перспективним шляхом майбутнього розвитку гри мільйонів, починаючи відповідну підготовку гравців якомога раніше.

В Україні в останні роки теж простежується тенденція долучення до концепції розвитку дитячого інтелектуального футболу. Так львівський дитячий ФК "Еколенд", київський футбольний центр розвитку дитячого футболу "Футбік" та їх регіональні осередки, кропивницький ФК "Ніка" та ін. запрошують до занять дітей вже з 4-5 років, намагаючись дати ази футбольної науки якомога раніше. Схоже на те, що тренери-практики, наслідуючи досвід європейських колег, першими від науковців на емпіричному рівні виявили, що сенситивним періодом для розвитку необхідних інтелектуальних здібностей є саме дошкільний вік.

Проте питання, що таке ігровий інтелект футболіста, з чого складається, як формується, розвивається і співвідноситься з основними напрямками підготовки юних футболістів залишаються мало вивченими.

Дослідження проведено згідно плану НДР на 2021-2025 рр. кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту ЦДПУ ім. В. Винниченка за темою: "Формування адаптації до навчальних навантажень учнівської молоді засобами фізичного виховання і спорту" (номер державної реєстрації 0116U005287).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям щодо визнання та вивчення ігрового інтелекту у футболі може слугувати, на наш погляд, теорія множинності проявів інтелекту Говарда Гарднера [2] та його послідовників [4, 7]. Згідно даної теорії існує як мінімум сім видів інтелекту людини, котрі не залежать один від одного, тобто працюють у мозку як самостійні системи-модулі, кожна за своїми правилами. Це вербальний, музичний, логіко-математичний, просторовий, тілесно-кінестетичний, внутрішньо особистісний, міжособистісний. З огляду на предмет і спрямованість нашого дослідження доцільно розглянути визначення та контент наступних двох видів.

Просторовий інтелект – здібність сприймати зорову і просторову інформацію, модифікувати її і відтворити зорові образи без звернення до вихідних стимулів. Включає також здатність конструувати зорові образи в трьох вимірах, подумки переміщуючи їх. Футбольною мовою це не що інше як здібність "бачити поле", "читати" ігрову ситуацію, моделювати та прораховувати майбутні найбільш ефективні індивідуальні чи командні дії у нападі та захисті [5, 11, 14]. Отже спорідненість просторового інтелекту з тактичним мисленням і відповідно з тактичною підготовкою гравця виглядає досить логічною.

Тілесно-кінестетичний інтелект - це здібність використовувати всі частини тіла при розв'язанні рухового завдання чи створення продукту діяльності, включає контроль моторних рухів, а також здібність маніпулювати зовнішніми об'єктами (у науковій літературі послідовники Г. Гарднера, а саме Г. Доман, Р. Стернберг, Дж. Хадланд та ін. вживали переважно термін "руховий інтелект" або "фізичний інтелект").

Цей вид інтелекту співвідноситься із здібностями гравця виконувати весь арсенал технічних дій з м'ячем або

без нього, що складає сутність технічної підготовки, оскільки техніка футболу розглядається як сукупність спеціальних прийомів, котрі використовуються у грі в різних поєднаннях для досягнення поставленої мети. Тобто технічні прийоми - це, власне, засоби ведення гри [3, 5]. Але, на відміну від положень теорії Г. Гарднера, який доводив незалежність та фактичну ізолюваність різних видів інтелекту, теоретики й практики футболу навпаки переконані у єдності тілесно-кінестетичного та просторового видів інтелекту у гравців, котра тільки збільшується із зростанням рівня спортивної майстерності гравця. Зазначимо також, що розуміння єдності техніки і тактики в системі спортивної підготовки, як фундаментальне теоретичне положення знайшло відображення у працях В. М. Платонова, де він наголошує, що під спортивною тактикою слід розуміти способи об'єднання і реалізації технічних прийомів і дій, що забезпечують ефективну змагальну діяльність [12]. Таким чином *ігровий інтелект футболіста* - це, на нашу думку, дійсно існуюча комплексна здібність, що являє собою синтез тілесно - кінестетичного та просторового видів інтелекту гравця, рівень і прояви якого дозволяють розв'язувати техніко-тактичні завдання різної складності в умовах жорстко обмеженого простору і часу. Специфічним субстратом ігрового інтелекту є спритність, яка виступає своєрідним акцептором, що формується та розвивається через нейрофізіологічні механізми передбачення, оцінки та корекції (у разі потреби) рухових, а в нашому випадку ігрових дій.

Високий рівень зв'язку спритності з інтелектом був виявлений у дослідженнях М.О. Бернштейна, який писав: "Двигательная ловкость - это своего рода двигательная находчивость, но сплошь и рядом эта простейшая форма находчивости постепенно перерастает в умственную находчивость ... она интеллектуальна ..." [1, с. 27]. Характеризуючи особливості цієї якості він наголошував, що головне зерно спритності - винахідливість. Цю точку зору повністю поділяє В.М. Платонов у наступному визначенні: "... під спритністю розуміється здатність до раціонального і точного, *винахідливого* (виділено нами) та економічного рішення рухових задач у складних, несподіваних і важко передбачуваних ситуаціях". [13, с.152]. Принагідно зауважимо, що саме наявність несподіваності і якості винахідливості дають підставу В.М. Платонову диференціювати такі суміжні поняття як "спритність" та "координація рухів". Ці відмінності є принципово важливими, зокрема при виборі тестів для вивчення складових ігрового інтелекту юних футболістів.

Слід також зазначити, що частина зарубіжних фахівців поділяє думку щодо зв'язку проявів спритності з певними інтелектуальними здібностями, зокрема швидкістю візуального сканування (тобто сприйняттям) та передбаченням [17].

Інша частина фахівців обмежує шляхи розвитку і розуміння сутності спритності, зокрема у футболі лише швидкістю рухів всього тіла зі зміною напрямків у відповідь на певний подразник [18].

На нашу думку це досить спрощене і поверхове розуміння спритності як ординарної рухової здібності, котру можливо розвивати лише за рахунок підвищення швидкості, сили та ін., що заперечував М. О. Бернштейн [1, с. 27].

Мета статті полягає у теоретичному і експериментальному обґрунтуванні інноваційного підходу до процесу навчання техніко – тактичним діям юних футболістів 6-ти років на основі розвитку ігрового інтелекту.

Матеріал і методи дослідження. Для проведення дослідження були відібрані хлопчики 5- 6-ти років, які були зараховані в групи початкової підготовки з футболу у ДЮСШ та відповідали наступним критеріям відбору:

1. Середній, або вище середній рівень фізичного розвитку та рухової підготовленості (за даними медичного огляду та виконання рухових тестів при вступі до ДЮСШ).

2. Середня зрілість психофізіологічних функцій (сумарно 3-5 балів) за виконання тестів Керна-Ірасека.

Всього для участі в експерименті було відібрано 26 осіб, які утворили методом сліпої вибірки експериментальну (ЕГ=14) та контрольну (КГ=12) групи, які тренувалися тричі на тиждень по 40 хвилин. Кожну неділю проводилися також теоретичні ознайомчі заняття з правил гри та правил тренування.

Для тестування тілесно-кінестетичного інтелекту були обрані модифіковані для дітей дошкільного віку тести В. Ляха, І. Павліка- К. Мекоти, В. Копилова. Оцінка виконання відбувалася з точністю до 0,1 с [8, 15].

Для вивчення елементів просторового інтелекту були застосовані: модифікація третього завдання тесту А. Керна - І. Ірасека "Зрисовування точок", "Комбінаторика" за І.А. та О.О. Барташниковими, "Коробка форм" Л. Венгера [6]. Оскільки нас цікавила більше якість виконання даних тестів, а не час, була розроблена уніфікована 5-ти бальна шкала, де 1 бал - мінімальний, а 5 балів - максимальний результат [6].

Виклад основного матеріалу дослідження. Для проведення педагогічного експерименту з метою практичного обґрунтування методики навчання техніко – тактичним діям футболістів- початківців шляхом розвитку ігрового інтелекту була розроблена експериментальна програма, в основу якої було покладено поєднане розучування технічних і тактичних елементів гри на основі застосування спеціально – відповідних моделюючих ігор та ігрових завдань. Контрольна група тренувалась за стандартною програмою [16]. Проведене в процесі експерименту початкове і підсумкове тестування рівня тілесно-кінестетичного інтелекту дало наступні результати (табл. 1).

Таблиця 1

Розвиток тілесно-кінестетичного інтелекту юних футболістів 5-6 років в ході експерименту, М± m (с)

Досліджувані та етапи	Тест Ляха	Павліка- Мекоти	Тест Копилова
I етап	<i>Початок експерименту</i>		
ЕГ (n = 14)	4,61 ± 0,16	17,48 ± 1,02	18,26 ± 1,78
КГ (n = 12)	4,4 ± 0,62	18,75 ± 1,97	16,49 ± 0,97
II етап	<i>Кінець експерименту</i>		
ЕГ (n = 14)	2,78 ± 0,12	13,7 ± 0,53	15,62 ± 0,91
КГ (n = 12)	4,02 ± 0,48	16,84 ± 0,67	15,04 ± 0,8

Дані таблиці 1 свідчать, що на початку експерименту сформовані групи досліджуваних за рівнем проявів

тілесно-кінестетичного інтелекту були статистично однорідними. Так міжгрупова різниця результатів у тесті Ляха склала 4,6 % ($t = 0,33$; $P > 0,05$); тесті Копилова - 9,7 % ($t = 0,87$; $P > 0,05$); тесті Павліка - Мекоти - 6,8 % ($t = 0,57$; $P > 0,05$).

В кінці експерименту проведення аналогічних тестів засвідчило, що темпи зростання внутрішньогрупової річної динаміки тілесно-кінестетичного інтелекту в ЕГ склали: у тесті Ляха - 39,7 % ($t = 9,15$; $P > 0,001$); тесті Павліка - Мекоти - 21,6 % ($t = 3,29$; $P > 0,001$); тесті Копилова - 14,5 % ($t = 1,33$; $P > 0,05$).

У показниках просторового інтелекту були зафіксовані наступні зміни (табл. 2).

Таблиця 2

Розвиток просторового інтелекту юних футболістів 5-6 років в ході експерименту ($M \pm m$), бали

Досліджувані та етапи	Тест Керна- Ірасика (3-тє завдання)	Тест Барташнікових «Комбінаторика»	Тест Венгера «Коробка форм»
I етап	<i>Початок експерименту</i>		
ЕГ (n = 14)	4,3 ± 0,31	3,6 ± 0,25	3,8 ± 0,36
КГ (n = 12)	4,1 ± 0,22	3,7 ± 0,29	4,0 ± 0,45
II етап	<i>Кінець експерименту</i>		
ЕГ (n = 14)	4,9 ± 0,11	4,8 ± 0,16	4,7 ± 0,11
КГ (n = 12)	4,5 ± 0,13	4,2 ± 0,21	4,3 ± 0,13

Динаміка річних приростів результатів у КГ теж була позитивною, але статистично незначущою: у тесті Ляха - 8,6 % ($t = 0,49$; $P > 0,05$); тесті Павліка - Мекоти - 10,2% ($t = 0,92$; $P > 0,05$). Тесті Копилова - 8,8% ($t = 1,15$; $P > 0,05$).

Внаслідок наведених темпів приросту показників тілесно-кінестетичного інтелекту перевага ЕГ в кінці експерименту склала: у тесті Ляха - 30,85% ($t=2,53$; $P<0,05$), тесті Павліка-Мекоти - 18,65% ($t=3,68$; $P< 0,001$). У тесті Копилова були отримані практично рівнозначні результати, оскільки різниця між групами склала лише 3,71% ($t=0,48$; $P>0,05$).

Дані таблиці 2 вказують на статистичну однорідність рівня просторового інтелекту у досліджуваних обох груп за всіма трьома тестами ($P>0,05$). В кінці експерименту перевага ЕГ була відмічена в усіх трьох тестах, а саме: тесті Керна-Ірасика - 11,4% ($t=2,94$; $P<0,01$), тесті Барташнікових - 14,3% ($t=2,31$; $P<0,05$), тесті Венгера - 9,3% ($t=2,35$; $P<0,05$).

Таким чином отримані результати експерименту можна вважати достатньо доказовими щодо існування і можливостей спрямованого розвитку складових ігрового інтелекту юних футболістів на основі удосконалення методики цілісного навчання техніко-тактичним діям засобами комплексних спеціально-підвідних вправ ігрового характеру.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Зроблений теоретичний аналіз на основі положень теорії Г. Гарднера та його послідовників, досліджень М. Бернштейна, еволюції поглядів В. Платонова та ін. щодо інтелектуальної сутності спритності створює необхідне підґрунтя для формування нового поняття - "ігровий інтелект футболіста", яке синтезує прояви тілесно - кінестетичного (рівень володіння технічними прийомами) та просторового інтелекту (тактичне мислення) гравця.

Тенденція розвитку дитячого європейського та вітчизняного футболу стверджує необхідність раннього початку тренувань саме для ефективного цілісного розвитку техніко-тактичної підготовленості, оскільки це сенситивний віковий період формування ігрового інтелекту.

Результати проведеного експерименту дають певні підстави для внесення необхідних змін у методиці тренувань груп початкової підготовки ДЮСШ з акцентом на поєднаний процес формування техніко- тактичних дій засобами моделюючих ігор та ігрових завдань, що змусить нівелювати традиційну ізолюваність і часовий розрив між навчанням окремих технічних елементів і тактичних дій.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в удосконаленні діагностики проявів ігрового інтелекту та підвищенні ефективності методики його розвитку у більш молодшому віці.

Література:

1. Бернштейн Н. А. О ловкости и ее развитии. Москва: Физкультура и спорт, 1991. 288 с.
2. Гарднер Г. Структура разума: теория множественного интеллекта: пер. с англ. А.Н. Свирид; под ред. Э.В. Крайникова. Москва: ООО И. Д. Вильямс, 2007. 512 с.
3. Гордієнко П.Ю. Спортивно – технічна підготовка юних футболістів. Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка: педагогічні науки. №4 (327) ч.1.2019. с. 156-165.
4. Доман Г., Доман Д., Хаги Б. Как сделать ребенка физически совершенным: пер. с англ. Москва: Аквариум, 1999. - 336 с.
5. Журід С. М. Технічна та тактична підготовка футболістів: навчально - методичний посібник. Харків: ФЛП Панов А.Н., 2020. - 207 с.
6. Косівська С.В., Бондаренко С.В. Развитие рухового інтелекту дітей- сиріт 3-6 років у процесі підготовки до шкільного навчання: методичні рекомендації. Кіровоград: "Авангард". 2013. 44 с.
7. Лях В.И. Тесты в физическом воспитании школьников: пособие для учителя. Москва, АСТ, 1998. 272 с.
8. Лебедева М.В. Возможности теории множественного интеллекта в особистісно направленої школі (на моделі досліджень Г. Гарднера). Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: педагогічні науки, №22 (209), ч.1V, 2010. с. 77 - 80.
9. Николаенко В.В. Концептуальные подходы к решению противоречия между тренировочной и соревновательной деятельностью в детско- юношеском футболе. Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. Серія 15. Науково – педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2014. №5 (47) 14. с. 104 - 116.

10. Николаенко В.В. Педагогична технологія управління багаторічним процесом формування техніко-тактичної майстерності футболістів. Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2014. № 6 (49) 14. с. 97-111.
11. Петухов А.А. Футбол. Формирование основ индивидуального технико-тактического мастерства юных футболистов. Проблемы и пути решения: монография. Москва: Советский спорт. 2006. 232 с.
12. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник 2 кн. Киев: Олимпийская литература, 2015. Кн.1. 680 с.
13. Платонов В.М. Сучасна система спортивного тренування: підручник. Київ. Перша друкарня. 2021. 672 с.
14. Сергієнко Л.П. Тестування рухових здібностей школярів: навчальний посібник. Київ: Олімп. літ. 2001. 431 с.
15. Пономаренко П.А. Учись видеть поле. Донецьк: РИП "Лебедь", 1994. 112 с.
16. Футбол: Навчальна програма для дитячо – юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву та шкіл вищої спортивної майстерності. Київ: Науково – методичний комітет ФФУ, 2003. 106 с.
17. Sheppard J M, Young WB. Agility Literature review: classifications training and testing. Journal Sports Science 2006: № 24 (9), 919-932. URL: <https://doi.org/10.1080/02640415004571109>
18. Horicka P., Simonek J., Brodani J. Diagnostics of reactive and running agility in young football players. Physical Activity Review, vol. 6, 2018. p. 29-36. DOI: <http://dx.doi.org/1016926/par.2018.06.05>

References:

1. Bernshtein N. A. O lovkosti i ee razviti. Moskva: Fizkultura i sport, 1991. 288 s.
2. Hardner H. Struktura razuma: teoriya mnozhestvennoho intellekta: per. s anhl. A.N. Svirid; pod red. E.V. Krainykova.
3. Hordiienko P.U. Sportivno-tekhnichna pidhotovka yunyh futbolistiv. Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetuim. Tarasa Shevchenka: pedahohichni nauky. №4 (327) ch.1. 2019. s. 156-165.
4. Doman H., Doman D., Khahy B. Kak sdelat rebenka fizicheski sovershennym: per. s anhl. Moskva: Akvarium, 1999. - 336 s.
5. Zhurid S. M. Tekhnichna ta taktychna pidhotovka futbolistiv: navch. - metodych. posib. Kharkiv: FLP Panov A.N., 2020. - 207 s.
6. Kosivska S.V., Bondarenko S.V. Rozvytok rukhovoho intelektu ditei-syrit 3-6 rokiv u protsesi pidhotovky do shkilnoho navchannia: metodychni rekomendatsii. Kirovohrad: "Avanhard". 2013. 44 s.
7. Lyah V.Y. Testy v fizicheskom vospytanii shkolnikov: posobie dlia uchytelia. Moskva, AST, 1998. 272 s.
8. Lebedeva M.V. Mozhlyvosti teorii mnozhynnoho intelektu v osobystisno napravlenii shkoli (na modeli doslidzhen H. Hardnera). Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka: pedahohichni nauky, №22 (209), ch.1V, 2010. s. 77 - 80.
9. Nykolaenko V.V. Konceptualnye podhody k resheniyu protyvorechyia mezhdru trenyrovochnoj i sorevnovatelnoj deytelnostyu v detsko – yunosheskom futbole. Naukovyi chasopys NPU im. Drahomanova. Seriya 15. Naukovo – pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). 2014. №5 (47) 14. s. 104 - 116.
10. Nikolaienko V.V. Pedahohichna tehnolohiya upravlinnya bahatorichnym procesom formuvannya tehniko-taktychnoi majsternosti futbolistiv. Seriya 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). 2014. № 6 (49) 14. s. 97-111.
11. Petuhov A.A. Futbol. Formyrovanye osnov individualnoho tehniko – takticheskoho masterstva yunyh futbolystov. Problemy i puti resheniya: monohrafyia. Moskva: Sovetskij sport. 2006. 232 s.
12. Platonov V.N. Sistema podhotovki sportsmenov v olimpijskom sporte. Obshchaya teoriya i ee praktycheskye prilozheniya: uchebnik 2 kn. Kiev: Olymp. lyt., 2015. Kn.1. 680 s.
13. Platonov V.M. Suchasna sistema sportyvnoho trenuvannya: pidruchnyk. Kyiv. Persha drukarnia. 2021. 672 s.
14. Serhienko L.P. Testuvannya rukhovyh zdibnostei shkoliariv: navch. posib. Kyiv: Olimp. lit. 2001. 431 s.
15. Ponomarenko P.A. Uchis videt pole. Donetsk: RYP "Lebed", 1994. 112 s.
16. Futbol: Navchalna prohrama dlia dytiacho-yunatskykh sportyvnykh shkil, spetsializovanykh dytiacho-yunatskykh shkil olimpiiskoho rezervu ta shkil vyshchoi sportyvnoi maisternosti. Kyiv: Naukovo-metodychnyi komitet FFU, 2003. 106 s.
17. Sheppard J. M., Young W.B. Agility Literature review: classifications training and testing. Journal Sports Science 2006: № 24 (9), 919-932. URL: <https://doi.org/10.1080/02640415004571109>
18. Horicka P., Simonek J., Brodani J. Diagnostics of reactive and running agility in young football players. Physical Activity Review, vol. 6, 2018. p. 29-36. DOI: <http://dx.doi.org/1016926/par.2018.06.05>